

ТРАНСЛЯЦІЯ ІДІОСТИЛЮ АВТОРА В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «9 ЛИСТОПАДА» КОЛЛІН ГУВЕР

RENDERING THE AUTHOR'S IDIOSTYLE IN THE TRANSLATION OF THE NOVEL «NOVEMBER 9» BY COLLEEN HOOVER

Назарчук Р.З.,

orcid.org/0000-0002-0482-2883

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної лінгвістики

Національного університету «Львівська політехніка»

Гайдар Ю.А.,

orcid.org/0009-0004-5603-8750

студентка II курсу магістратури

Інституту комп'ютерних наук та інформаційних технологій

Національного університету «Львівська політехніка»

Запропоновану статтю присвячено аналізу особливостей відтворення ідіостилу Коллін Гувер та емоційної тональності в українському перекладі її роману «9 листопада». У дослідженні поєднано традиційні лінгвістичні методи з інструментами корпусної та комп'ютерної лінгвістики (Sketch Engine, LIWC-22), що дало змогу здійснити як якісний, так і кількісний аналіз емоційного забарвлення тексту. Мету дослідження визначено як з'ясування способів збереження індивідуально-авторського стилю та передачі емоційної динаміки твору під час перекладу. Показано, що поєднання корпусних і комп'ютерних методик із традиційними лінгвістичними підходами забезпечує комплексне бачення процесу перекладу та сприяє глибшому розумінню механізмів відтворення емоційної тональності художнього тексту.

Проаналізовано лінгвістичні особливості оригінального тексту, схарактеризовано типові риси ідіостилу письменниці. Простежено, як зазначені ознаки реалізовано в українському перекладі Сергія Ковальчука. Виокремлено перекладацькі трансформації, використані для досягнення семантичної та емоційної еквівалентності, зокрема лексичну заміну, модуляцію, експлікацію, синтаксичну перебудову. Наведено кількісні показники їхнього вживання.

Використано інструмент LIWC-22 (Linguistic Inquiry and Word Count), створений Дж. Пеннебейкером у 90-х роках минулого століття, що еволюціонував з ролі пробного застосування для експериментальних досліджень до одного з передових засобів дослідження тексту та зараз вміщує у собі різноманітні можливості, розподілені на модулі. За допомогою згаданого текстового аналізатора здійснено кількісний аналіз частотності вживання лексем із позитивною, негативною та нейтральною тональністю. Виявлено, що в українському перекладі загальну емоційну динаміку оригіналу збережено, однак простежено тенденцію до посилення експресивності, що пояснено використанням стилістичних засобів, властивих українській мовній традиції. У перекладі зафіксовано також випадки смислової модуляції, які посилюють психологічну напруженість окремих епізодів.

Загалом продемонстровано, що переклад є складним і багатограним процесом, який вимагає від перекладача не лише знання мов, а й глибокого розуміння етнокультурних чинників.

Ключові слова: ідіостиль автора, переклад, тональність, сентимент-аналіз, LIWC-22, Sketch Engine, перекладацькі трансформації.

The proposed paper is dedicated to analysing the features of reproducing Colleen Hoover's idiostyle and emotional tone in the Ukrainian translation of her novel «November 9». The study combines traditional linguistic methods with corpus and computational linguistics tools (Sketch Engine, LIWC-22), enabling both qualitative and quantitative analysis of the text's emotional tone. The research aims to identify methods for preserving the author's individual style and conveying the emotional dynamics of the work during translation. It is demonstrated that combining corpus and computational techniques with traditional linguistic approaches provides a comprehensive view of the translation process and enhances understanding of the mechanisms for reproducing the emotional tone of a literary text.

The linguo-stylistic features of the original text are analysed, and the typical characteristics of the writer's idiostyle are described. The study traces how these features are implemented in the Ukrainian translation by Serhiy Kovalchuk. Translation transformations used to achieve semantic and emotional equivalence are identified, including lexical substitutions, modulation, explication, and syntactic restructuring, with quantitative indicators of their use provided.

The LIWC-22 (Linguistic Inquiry and Word Count) tool, developed by J. Pennebaker in the 1990s, evolved from an experimental application into a leading text analysis tool with diverse functionalities distributed across modules, was employed. Using this text analyser, a quantitative analysis of the frequency of lexemes with positive, negative, and neutral tone was conducted. It was found that the overall emotional dynamics of the original are preserved in the Ukrainian translation, although there is a tendency toward increased expressiveness, which is explained by the use of stylistic devices inherent to the Ukrainian linguistic tradition. Instances of semantic modulation, which intensify the psychological tension of certain episodes, were also observed in the translation.

Overall, it is demonstrated that translation is a complex and multifaceted process that requires linguistic knowledge and a deep understanding of ethnocultural factors.

Key words: author's idiostyle, translation, tone, sentiment analysis, LIWC-22, Sketch Engine, translation transformations.

Постановка проблеми. Сучасна перекладознавча наука дедалі частіше звертається до вивчення емоційної тональності та ідіостилію автора як важливих складників художнього тексту. Зростання кількості перекладів художніх творів і поява нових технічних засобів аналізу мови зумовлюють необхідність удосконалення підходів до оцінки якості перекладу. Одним із найефективніших способів такої оцінки є порівняння тональності оригінального й перекладного текстів, що дає змогу виявити відмінності у передачі емоційної насиченості, стилістичних засобів й лексико-семантичних особливостей авторського мовлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ідіостиль автора є важливим об'єктом дослідження сучасного перекладознавства, адже саме він виявляє унікальність світосприйняття письменника. Поняття ідіолекту, ідіостилію та соціолекту розмежовували Н. Безребра [1]; С. Гірняк, Л. Легка, М. Паночко [2]. О. Шум досліджувала взаємодію стилію автора й перекладача, акцентуючи на необхідності збереження авторської самобутності у перекладі [3]. В. Карабан визначав теоретичні засади перекладацьких трансформацій, необхідних для відтворення стилістичної та емоційної глибини тексту [4]. Залишається актуальною й концепція Ю. Найди про динамічну еквівалентність у перекладі, що описує поняття лінгвістичної точності й емоційного впливу тексту [5]. Найновіші когнітивні тлумачення в теорії перекладу акцентують увагу на ментальних процесах, пов'язаних із розумінням вихідного тексту, його переосмисленням у координатах цільової мови та врахуванням когнітивних зусиль з боку перекладача (наприклад, Т. Андрієнко [6], С. Засекін [7], Дж. Хаус [8]).

У галузі комп'ютерної лінгвістики та цифрового аналізу текстів важливі праці Н. Дарчук, яка опрацювала засади українського сентимент-аналізу [9]. Розвідки Дж. Пеннебейкера присвячені створенню програми LIWC для вивчення емоційної тональності текстів [10; 11]. Б. Ліу систематизував методи аналізу думок і настроїв [12], а Т. МакЕнері та А. Гарді застосовували прийоми корпусної лінгвістики для дослідження текстів [13]. Сучасні міждисциплінарні підходи часто поєднують традиційні лінгвістичні методи з цифровими інструментами корпусного та сентимент-аналізу [13; 10; 11], що дає змогу простежити стилістичні тенденції та емоційні закономірності у великих текстових масивах. Тональність тексту визначає емоційний контур висловлення, впливає на сприйняття змісту та його інтерпретацію

[14; 9], і навіть незначні зміни емоційного тону можуть суттєво вплинути на сприйняття художнього твору.

Використання корпусних і комп'ютерних методів аналізу, зокрема програмного забезпечення LIWC-22 (Linguistic Inquiry and Word Count) та платформи Sketch Engine, відкриває нові можливості для об'єктивного дослідження ідіостилію письменника й способів його передачі іншою мовою. Такі інструменти дозволяють не лише кількісно оцінити тональність тексту, але й встановити закономірності перекладацьких трансформацій, що впливають на трансляцію емоційного наповнення твору.

Мета дослідження. Мета статті – дослідити особливості відтворення ідіостилію та емоційної тональності роману К. Гувер «9 листопада» в українському перекладі С. Ковальчука, визначити перекладацькі прийоми, що впливають на передачу авторського стилію та проаналізувати зміни емоційного забарвлення за допомогою інструментів комп'ютерного аналізу текстів.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний огляд сучасних підходів свідчить, що поняття ідіостилію є динамічним й багаторівневим. Ідіостиль не можна звести до набору мовних засобів – він, як зауважує О. Селіванова, є результатом когнітивного відображення світу автором [15]. Це означає, що переклад має реконструювати не лише зовнішню форму, а й концептуальну модель твору, у якій відображено особистісний досвід письменника [6]. Головне завдання перекладу полягає у досягненні «рівного ефекту», тобто передачі однакового емоційного впливу оригіналу та перекладу [5]. У перекладі емоційно насичених творів перекладач виступає не лише посередником, а й співтворцем дискурсу, формуючи власну інтерпретацію ідіостилію. Емоційна виразність тексту формується взаємодією лексичних, синтаксичних та прагматичних компонентів, тому будь-який перекладацький вибір безпосередньо впливає на загальну тональність твору [16]. Відтворення ідіостилію можливе лише за умови дотримання інтонаційної, ритмічної та психологічної автентичності тексту, адже саме ці параметри створюють «ефект голосу автора» [2, с. 94].

Для тлумачення способів відтворення ідіостилію К. Гувер у романі «9 листопада» створено паралельний корпус у середовищі Sketch Engine, який містить відповідні фрагменти оригіналу та перекладу. Такий підхід дав змогу зіставити лексико-граматичні структури текстів мовою вихідною й цільовою, визначити закономірності

перекладацьких прийомів, а також простежити зміни емоційної тональності тексту. У результаті встановлено, що перекладач активно використовує широкий спектр трансформацій (лексичних, граматичних і комбінованих), які забезпечують не лише семантичну відповідність, а й збереження емоційної насиченості та природності мовлення.

Одним із яскравих прикладів лексико-граматичної адаптації є фраза «*He tries to hand me his phone for the picture...*» [17, с. 12], перекладена як «Офіціант намагається втелювати мені свій телефон, щоб я їх сфоткала...» [18, с. 10]. Тут спостерігаємо експлікацію – додано уточнення «*щоб я їх сфоткала*», а також лексико-стилістичну трансформацію: «*hand*» замінено на розмовне «*втелювати*»; вибрано переклад «*сфоткати*», замість більш неформального «*зробити фото*», що надає вислову емоційного відтінку та невимуженості та відтворює живу атмосферу сцени. Така стратегія демонструє когнітивну реконцептуалізацію [15, с. 231] відтворюючи не лише зміст, а й комунікативний намір оригіналу.

Інший приклад – «*gives his head a slight shake*» [17, с. 11] перекладено як «*синає головою*» [18, с. 9]. Тут застосовано транспозицію, оскільки англійський іменник «*shake*» перетворено на українське дієслово, що зробило вислів природнішим і динамічнішим. Прикметник «*slight*» передано прислівниковим зворотом «*ледь помітно*», уточнено дію та передано аспект обмеженості й пластичності руху.

У фразі «*...until I realize what I'm doing and stop*» [17, с. 13], перекладений як «*Та врешті я усвідомлюю, що роблю, і зупиняю себе*» [18, с. 11], використано експлікацію: додано слово «*себе*», що увиразнює суб'єкт дії, позбавляючи його імпліцитності.

Частим перекладацьким прийомом є модуляція, що передбачає зміну логіко-семантичної або синтаксичної структури висловлення за збереження його змісту. Наприклад, в оригіналі «*That's the only reason a guy like him would have smiled at me*» [18, с. 15] зацентровано причину усмішки, виражену прямою логічною конструкцією. В українському перекладі – «*Інакше як пояснити, чому такий красень раптом усміхається до мене*» [17, с. 15] – ту саму думку подано риторичним запитанням, що змінює форму висловлення, але зберігає зміст та емоційне забарвлення, забезпечуючи комунікативний ефект оригіналу та адаптацію до системи цільової мови.

Аналіз показав, що перекладач роману «9 листопада» обрав стратегію емоційної еквівалентності, відтворюючи почуття героїв через

лексичні та граматичні модифікації, природні для української мови. Найчастіше застосовано лексичні заміни – 38%, експлікації – 22%, синтаксичні перебудови – 19%, модуляції – 13%, інші стилістичні прийоми – 8%.

Переклад демонструє збалансоване поєднання точності та художньої свободи, що дозволяє зберегти ідіостиль К. Гувер і водночас адаптувати текст до особливостей української мови. Використання Sketch Engine і кількісного підрахунку трансформацій забезпечило об'єктивність спостережень і простеження закономірностей між перекладацькими рішеннями та змінами тональності.

Для виявлення емоційного забарвлення тексту здійснено автоматизований сентимент-аналіз із використанням програми LIWC-22 (Linguistic Inquiry and Word Count). Виявлено слова з позитивною або негативною конотацією, а також ті, що належать до підкатегорій злості, тривоги та смутку.

Аналіз охопив 15 фрагментів оригінального тексту та їхніх перекладів. За його результатами побудовано порівняльний графік (Рис. 1), який демонструє відсоткове співвідношення лексем кожної категорії. Варто зауважити, що переклад переважно має вищу загальну емоційну насиченість, зокрема за позитивною та негативною тональністю.

Середні значення позитивної тональності становлять 1,68% в оригіналі та 6,19% у перекладі, негативної – 3,36% та 7,08% відповідно. Найбільші відхилення спостережено у фрагментах №1, №3, №4, №7 та №14, де негативна лексика збільшується у два-три рази. Зростання позитивної тональності (фрагменти №1, №3, №6, №8) зумовлене використанням емоційно насиченіших українських еквівалентів.

Показники емоції злості в перекладі перевищують оригінальні в середньому на 0,88%, що зазвичай пов'язано з лексичним вибором перекладача («*ненавидіти*», «*злитися*», «*розлючений*», «*вибісити*»).

Емоція тривоги становить від 0,2% до 1,1% і в перекладі підвищена через додавання слів на позначення психічного стану персонажів («*хвилююсь*», «*тривожно*»).

Емоція смутку демонструє стабільно високі показники, проте переклад вирізняється більшою варіативністю засобів вираження. Середня частотність лексем цієї категорії в перекладі становить 2,0%, тоді як в оригіналі – 0,84%. Сюди входять як прямі еквіваленти («*сумний*», «*самотній*», «*з розбитим серцем*»), так і перифрази («*на серці*

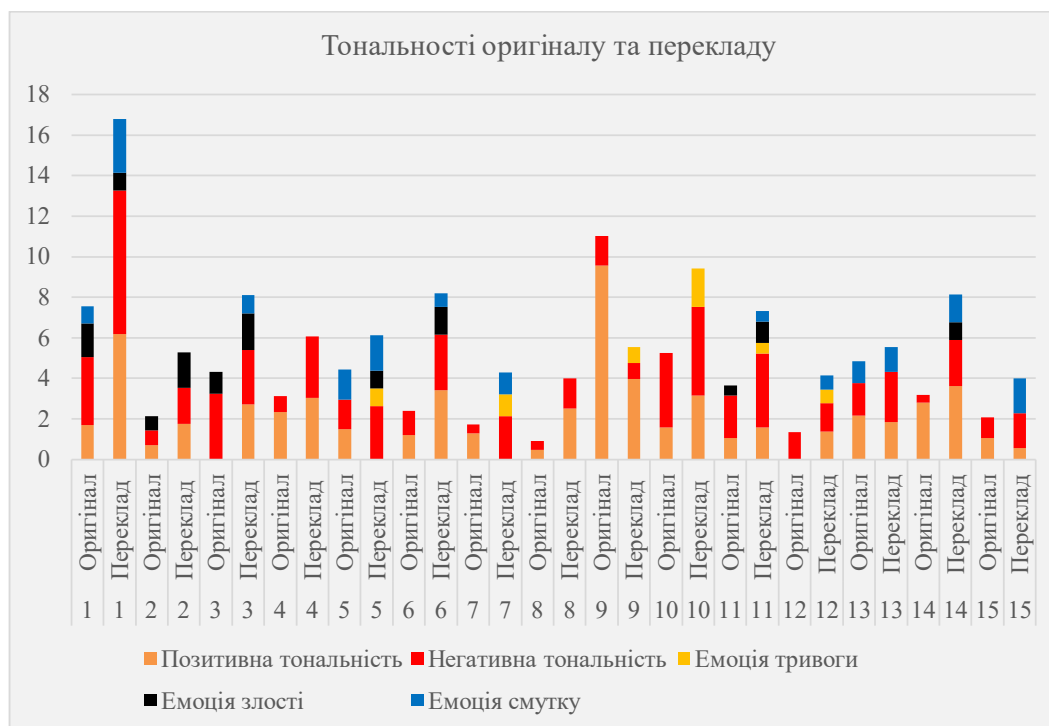

Рис. 1. Порівняльний графік тональностей оригіналу та перекладу

важко», «опускаються руки»), що підсилюють загальне емоційне тло.

Переклад роману «9 листопада» має вищий емоційний коефіцієнт: приблизно на 15–18% більше емоційно маркованих слів на одиницю тексту, ніж в оригіналі; у кожному з п'ятнадцяти фрагментів спостережено збільшення кількості емоційно забарвлених одиниць у перекладі, що свідчить про яскравішу емоційну динаміку українського тексту.

Висновки та перспективи. Здійснене комплексне дослідження шляхом аналізу тональності у програмі LIWC-22 та виокремлених трансформацій у власному паралельному корпусі на платформі Sketch Engine дало змогу виявити особливості відтворення ідіостилю та емоційного фону в українському перекладі роману К. Гувер «9 листопада». Встановлено, що перекладач успішно поєднав точність передачі змісту з художньою адаптацією тексту, застосовуючи перекладацькі трансформації, що забезпечили

збереження авторського стилю, природности мовлення та емоційної насиченості тексту.

Результати аналізу засвідчили тенденцію до підвищення експресивності перекладу, зокрема позитивної та негативної тональності. Це підтверджує національну специфіку емоційного коду української мови, яка тяжіє до підсиленіх експресій у порівнянні з англійською.

Застосовані перекладацькі прийоми (експлікація, колоквіалізація, транспозиція, модуляція та граматичні перебудови) забезпечують передачу імпліцитної інформації, динамічності та природности тексту, що сприяє відтворенню ідіостилю К. Гувер.

Загалом переклад демонструє вдале поєднання точности змісту, збереження авторського стилю та емоційної еквівалентности, створюючи психічно достовірний образ персонажів. Запропонована у праці комплексна методика вивчення перекладів художньої прози відкриває перспективу для дослідження в такому руслі інших текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безребра Н. Ю. Лінгвостилістичний та семантико-когнітивний аспекти поезики Е. Дікінсон : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2007. 20 с.
2. Hirniak S., Kravchenko-Dzondza O., Lutsiv S., Lehka L., Panochko M. Idiolect – idiostyle – sociolect: differentiation and interrelation of linguistic terms. *Studies in Media and Communication*. 2022. Vol. 10, No. 3. <https://doi.org/10.11114/smc.v10i3.5838>
3. Шум О. В. Співвіднесення ідіостилю автора і стилю перекладача (на матеріалі перекладу роману Ю. Андруховича «Рекреації» німецькою мовою). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. Вип. 54. 2015. с. 308–310.

4. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську : навч. посіб. для ВНЗ. Вінниця : Нова книга, 2003. 605 с.
5. Nida E. A. *Toward a Science of Translating*. Leiden; Boston : E. J. Brill, 1964. 153 p.
6. Андрієнко Т. П. Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську). Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2016. 340 с.
7. Засєкін С. В. Дослідження когнітивних і психолінгвальних рис перекладних закономірностей. *Psycholinguistics*. 2019. Вип. 26 (2). С. 114–134. DOI: 10.31470/2309-1797-2019-26-2-114-134
8. House J. *Translation Quality Assessment: Past and Present. A Multidisciplinary Approach*. New York : Palgrave Macmillan, 2014. P. 241–264.
9. Дарчук Н. П. Лінгвістичні засади автоматичного сентимент-аналізу українськомовного тексту. *Science and Education. A New Dimension. Philology*. 2019. № VII(55), Issue 189. С. 10–13. DOI: 10.31174/send-ph2019-189vii55-02
10. Pennebaker J. W., Booth R. J., Boyd R. L., & Francis M. E. *Linguistic Inquiry and Word Count (LIWC2007): Operator's Manual*. Austin, TX : LIWC.net, 2007. 41 p.
11. Pennebaker J. W., Boyd R. L., Jordan K., & Blackburn K. The Development and Psychometric Properties of LIWC-22. Austin, TX : LIWC.net, 2022. 40 p. DOI: 10.13140/RG.2.2.23890.43205
12. Liu B. *Sentiment Analysis and Opinion Mining*. Boston : Morgan & Claypool, 2012. 160 p.
13. McEnery T., Hardie A. *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 287 p.
14. Wilson E. O. *The Future of Life*. New York : Alfred A. Knopf, 2002. 229 p.
15. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові : монографічне видання. Черкаси : Чабаненко Ю., 2012. 488 с.
16. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. *Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник для студентів вищ. навч. закл. 3-тє вид., доп. і перероб.* Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2014. 640 с.
17. Hoover C. *November 9*. New York : Simon & Schuster, Inc., 2015. 320 p.
18. Гувер К. 9 листопада: роман / пер. з англ. С. Ковальчук. Київ : Рідна мова, 2022. 360 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025